

SMLOUVA O VYDÁVÁNÍ CHETITSKÝCH TEXTŮ A ROZLUŠTĚNÍ CHETITSKÉHO JAZYKA II. ČÁST¹

Šárka Velhartická

Smlouva mezi Německou orientální společností a Bedřichem Hrozným

Originální smlouva, jak bylo uvedeno dříve, se dochovala pouze v pražské pozůstalosti Bedřicha Hrozného a v dokumentech Německé orientální společnosti chybí – jistě zde však tento původní doklad musel být uložen. Jak v Praze tak v Berlíně se pak nachází několik jejích konceptů, které vlastní smlouvu předcházely. Originál citujeme proto podle verze z Náprstkova muzea (NpM), dále je znám jeden Bruno Güterbockem ručně psaný návrh (Entwurf DOG/1) a jeden strojopisný návrh z Berlína (Entwurf DOG/2)² a další tři koncepty z Náprstkova muzea, tj. Entwurf NpM/1 (Ar.-Hroz. 1/4–1)³, Entwurf NpM/2 (Ar.-Hroz. 1/4–3)⁴, Entwurf NpM/3 (Ar.-Hroz. 1/4–2)⁵. Kromě toho jsou v Náprstkově muzeu uloženy výše citované Allgemeine Grundsätze für die Publikation der Boghazköi-Tafeln (Ar.-Hroz. 1/4–5).

Korespondence Bedřicha Hrozného před uzavřením smlouvy se týká nejen způsobu financování jeho pobytu v Cařihradě (Hrozný získal stipendium rakouského ministerstva, proto se v jeho smlouvě o financích nehovoří a v § 7 je výslovně uvedeno: „Německé orientální společnosti z této smlouvy nevznikají žádné finanční závazky.“), ale i délky trvání smlouvy. Hrozný na-

¹ První část studie byla publikována v čísle 53/2017. Není-li uvedeno jinak, předkládané dokumenty jsou přeloženy z německých originálů uložených v Archivu Německé orientální společnosti v Berlíně (Archiv der Deutschen Orient-Gesellschaft, DOG II. Ausgrabungen, 3. Kleinasien, 2. Publikation der Boghazköi-Tafeln).

V první části článku byl podán výčet dopisů, nicméně analýzou obsahu se potvrdilo, že některé, ačkoliv v DOG evidované pod jménem Güterbocka, byly adresovány prof. Weberovi, jak je dále uváděno.

² Ve složce DOG II. Ausgrabungen, 3. Kleinasien, 3.2.3. Hrozný: Vertrag mit Hrozný, nadepsáno „Entwurf“.

³ Koncept Ar.-Hroz. 1/4–1 je téměř totožný s návrhem z DOG, pouze jméno Hrozný je zde psáno s dlouhým „ý“, zkratka „DOG“ je zde rozepisována „Deutsche Orient-Gesellschaft“; kromě toho je titul psán v majuskulách, v §3. „einzuholenden“, §6. „ein halbes Jahr“.

⁴ Ar.-Hroz. 1/4–3 je kopií první strany originální smlouvy.

⁵ Ar.-Hroz. 1/4–2 je kopií druhé strany originální smlouvy, od §4 po část §8.

vrhoval délku na deset let, neboť si vzhledem k množství nalezených textů chtěl zajistit prioritu při jejich vydávání. Rovněž mu šlo o to, aby v Cařihradě nebyly kopírovány pouze menší fragmenty tabulek, ale veškeré texty a tento dotaz v jednom z dopisů přímo formuluje.

Smlouva s Figullou se v archivu DOG dochovala rovněž ve formě dvou návrhů: ručně psaného a strojopisného. Figulla měl ve smlouvě jiná zadání než Hrozný, jak uvádíme níže. Hrozný si pravděpodobně vyhradil právo i na luštění textů – v jeho smlouvě chybí výslovný dovětek, který obsahuje smlouva Figully, že luštění se smí věnovat výhradně ve svém volném čase.

Liší se již § 1 obou smluv: „Pan profesor dr. Hrozný je pověřen Německou orientální společností spoluprací na kopírování a vydávání v Cařihradě se nacházejících hliněných tabulek z Boghazköi.“ – oproti Figullově znění, který byl pověřen jejich „tříděním, uspořádáváním a vydáváním“. Ve smlouvě s Figullou je uvedeno, že se počítá s podporou jeho manželky zejména při počátečních pracích. Začátek a závěr § 6 v Hrozného smlouvě pak zcela chybí: „Pan dr. Figulla se zavazuje, že bude pracovní dobu dodržovanou úředníky Ottomanského muzea zcela věnovat své práci na publikaci textů. Jeho úloha spočívá výlučně ve zhotovení publikace textů; vědecké zpracování materiálu, obzvláště rozluštění chetitského jazyka, nepatří k jeho služebním úlohám, nýbrž musí zůstat vyhrazeno jeho volnému času. ... Pan dr. Figulla musí všechny manuskripty, které vzejdou z jeho práce na tabulkách z Boghazköi, nabídnout nejprve vedoucímu publikace pro řadu „Zpracování“ a zavazuje se, že ani po dobu 5 let po skončení smluvního poměru neuveřejnění na jiném místě nic o jejich obsahu.“ Paragrafy 7–10 jsou pak zcela odlišné.

Ručně psaný návrh z archivu DOG, sepsaný krasopisně Bruno Güterbockem a datovaný 12. 8. 1913, obsahuje na jednom dvojlistu obě smlouvy – s Figullou i Hrozným. Smlouva s Figullou je zde celá, smlouva s Hrozným však končí po paragrafu 6 slovy: „Trvání smlouvy a výpovědní lhůta mohou být stanoveny až po obdržení odpovědi prof. Hrozného.“ To dokládá, že v momentě, kdy byla smlouva s Figullou již dojednána a připravena k podpisu, smlouva s Hrozným se teprve připravovala.⁶

⁶ Pokud jde o datum 12.8., nelze ani vyloučit možnost, že se jedná o Güterbockem později krasopisně přepsanou verzi. Nutno podotknout, že smlouva s Hrozným je zde uvedena jako první – s dovětkem, že se čeká na vyjádření Bedřicha Hrozného –, a až po ní následuje již dojednaný text smlouvy s Figullou.

Smlouva s Hrozným⁷

S M L O U V A⁸
mezi
PANEM PROFESOREM DR. HROZNÝM⁹
a
NĚMECKOU ORIENTÁLNÍ SPOLEČNOSTÍ.
=====

§ 1. Pan profesor dr. Hrozný je pověřen Německou orientální společností spoluprací na kopírování a vydávání v Cařihradě se nacházejících hliněných tabulek z Boghazköi.

§ 2. Ve všech z této úlohy vyplývajících povinností podléhá vedoucímu celé publikace textů, pověřenému Německou orientální společností¹⁰.

§ 3. Uveřejnění jakéhokoliv druhu nebo sdělení z boghazköiských tabulek třetím osobám jsou povolena pouze s výslovným a pro každý jednotlivý případ nezbytným souhlasem vedoucího. Tento je kdykoliv oprávněn nahlédnout do kopií. Opisy textů zůstávají až do vydání publikace příslušného textu majetkem Německé orientální společnosti.

§ 4. Výběr textů pro jednotlivé svazky závisí na souhlasu vedoucího, který uděluje povolení k tisku a stanoví termín vydání.

§ 5. Publikované svazky nemají obsahovat žádná zpracování, nýbrž autografie textů, mechanické reprodukce obzvláště důležitých kusů a jako úvod krátké popisy vnějšího nálezu originálů a údaje k obsahu textů.

⁷ Verze z Náprstkova muzea v Praze (Fond Bedřich Hrozný, kart. 1, Ar.Hroz 1/4–4). Srv. rovněž VELHARTICKÁ, Šárka: *Orientalista Bedřich Hrozný – rozluštitel chetitského jazyka ve světle nově objevených dokumentů / The Orientalist Bedřich Hrozný – the Hittite Language Decipherer in the Light of Newly Discovered Documents*. In: VELHARTICKÁ, Šárka: *Bedřich Hrozný a 100 let chetitologie / Bedřich Hrozný and 100 Years of Hittitology*. Praha 2015, s. 11–54; zde s. 27–37 a ALAURA, Silvia: *Figullas und Hroznýs Arbeit an den Boğazköy-Tafeln im Kaiserlich-Ottomanischen Museum in Konstantinopel 1914*. *Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft*, 147, 2015, s. 25–69; zde s. 52–53.

⁸ V pravém horním rohu:
Zum [Ex]emplar 3,- Mark / Marken
Zum Neuenexemplar 3,- Mark / Marken
Schöneberg, d. 7. März 1914
V. Giessen (podpis)
Kgl. Pr. Stempel-Vertheiler (STEMPELMARKE DREI MARK / PREUSSEN, blau).

⁹ V tomto konečném znění smlouvy je jméno Hrozný psáno konsekventně správně s dlouhým „ý“.

¹⁰ Zde rozepsáno původní D. O.-G. na „Deutschen Orient-Gesellschaft“; oprava původního „Textpublikationen“.

§ 6. Pan profesor Hrozný má přednostní právo na překlad a vědecké vy-
těžení jím vydaných textů v rámci publikační řady „Zpracování“. Toto před-
nostní právo zaniká ve prospěch všech ostatních kolegů z oboru, nebude-li
manuskript pro „Zpracování“ odevzdán nejpozději půl roku po vydání svaz-
ku textů. V termínu odevzdané manuskripty (překlady, příp. zpracování)
musejí být vedoucím neprodleně a bez materiálních změn dány do tisku.¹¹

§ 7. Německé orientální společnosti z této smlouvy nevznikají žádné fi-
nanční závazky.

§ 8. Délka smlouvy je stanovena zprvu na dva roky, počínaje 21.¹²
březnem 1914. Po uplynutí roku a půl může být oběma stranami vypovězena
s půlroční výpovědní lhůtou. Po uplynutí druhého roku se smlouva obnovuje
vždy o rok, dokud nebude řádně vypovězena.

= = = = =

Vídeň, 27. února 1914.
Dr. Friedrich Hrozný,
Soukromý docent semit.[ských] jazyků na
c. k. Vídeňské univerzitě a knihovník
c. k. Vídeňské¹³ univ.[ezitní]-knihovny.

Berlín, 7. března 1914.
Německá orientální společnost,
zapsaný spolek
Freiherr von Thielmann
Bruno Güterbock,
„Předseda“ a „Tajemník“

¹¹ Zde končí návrhy smlouvy („Entwurf“), které se dochovaly v archivu Německé orientální společnosti s dovětkem: „Trvání smlouvy a výpovědní lhůta mohou být stanoveny až po ob-
držení odpovědi prof. Hrozného.“ (Entwurf DOG/1 i DOG/2).

¹² Původní datum bylo v již sepsané smlouvě ruční opravou pozměněno na Hrozného žádost
z „1. března“ na „21. března“ (doplnění číslovky „2“ před číslo „1“ je zřetelné). Hrozný napsal
27. 2. 1914: „Dovoluji si nyní Vašemu Blahorodí zaslat přiloženou smlouvu opatřenou mým
podpisem. Pokud jde o počáteční datum, pak bych Vám byl, velevážený pane profesore, ve-
lice zavázán, kdyby mohl být stanoven 21. březen (jak jsem naznačil tužkou). Toto by totiž
formálně nepůsobilo téměř žádné obtíže; pak bude jednoduše vsunuta číslovka 2 před slova
„1. března“, aniž by byla sepisována nová smlouva.“

¹³ „Wiener“ později doplněno.

Smlouva s Figullou¹⁴

S M L O U V A
mezi
PANEM DR. FIGULLOU
a
NĚMECKOU ORIENTÁLNÍ SPOLEČNOSTÍ.

=====

„§ 1. Pan dr. Figulla je NĚMECKOU ORIENTÁLNÍ SPOLEČNOSTÍ¹⁵ pověřen tříděním, uspořádáváním a vydáváním v Cařihradě se nacházejících hliněných tabulek z BOGHAZKOEI.“

§ 2. Ve všech z této úlohy vzestávajících povinností podléhá vedoucímu celé publikace textů, pověřenému Německou orientální společností.

§ 3. Uveřejnění jakéhokoliv druhu nebo sdělení z boghazköiských textů¹⁶ třetím osobám jsou povolena pouze s výslovným a pro každý jednotlivý případ nezbytným souhlasem vedoucího. Tento je kdykoliv oprávněn nahlédnout do kopií.¹⁷

§ 4. Výběr textů pro jednotlivé svazky závisí na souhlasu vedoucího, který také¹⁸ uděluje povolení k tisku a stanoví termín vydání.

§ 5. Publikované svazky nemají obsahovat žádná zpracování, nýbrž autografie textů, mechanické reprodukce obzvláště¹⁹ důležitých kusů a jako úvod krátké popisy vnějšího nálezu originálů a údaje k obsahu textů.

§ 6. Pan dr. Figulla se zavazuje, že bude pracovní dobu dodržovanou úředníky Ottomanského muzea zcela věnovat své práci na publikaci textů. Jeho úloha spočívá výlučně ve zhotovení publikace textů; vědecké zpracování materiálu, obzvláště rozluštění chetitského jazyka, nepatří k jeho služebním úlohám, nýbrž musí zůstat vyhrazeno jeho volnému času.²⁰

¹⁴ DOG II.2., 3.2.2. Figulla: Vertrag mit Figulla. Srv. rovněž ALAURA, S.: c. d., s. 50–52.

¹⁵ V ručně psaném návrhu pouze „D. O.-G.“.

¹⁶ V Hrozného smlouvě i v ručně psaném návrhu: „z boghazköiských tabulek“ („Boghazköi-Tafeln“).

¹⁷ Hrozný má navíc doplnění: „Opisy textů zůstávají až do vydání publikace přísl.[ušného] textu majetkem Německé orientální společnosti.“ („Die Textabschriften bleiben bis zum Erscheinen der Publikation des betr.[effenden] Textes Eigentum der D. O.-G.“).

¹⁸ „také“ („auch“) – později ručně dopsáno.

¹⁹ Na tomto místě („beson-“) končí strojopisný návrh dochovaný v archivu DOG. Dále překlad pokračuje na základě ručně psané verze.

²⁰ Celý tento odstavec v Hrozného smlouvě není obsažen.

Pan dr. Figulla má přednostní právo na překlad a vědecké vytěžení jím vydaných textů v rámci publikační řady „Zpracování“. Toto přednostní právo zaniká ve prospěch všech ostatních kolegů z oboru, nebude-li manuskript pro „Zpracování“ odevzdán nejpozději půl roku po vydání svazku textů. Pan dr. Figulla musí všechny manuskripty, které vzejdou z jeho práce na tabulkách z Boghazköi, nabídnout nejprve vedoucímu publikace pro řadu „Zpracování“ a zavazuje se, že ani po dobu 5 let po skončení smluvního poměru neuveřejnění na jiném místě nic o jejich obsahu.²¹ V termínu odevzdané manuskripty (překlady, příp. zpracování) musejí být vedoucím neprodleně a bez materiálních změn dány do tisku.²²

§ 7. Pan dr. Figulla obdrží roční plat 6000 (šest tisíc) marek, splatný v měsíčních prenumerando-částkách.²³

Jako náklady na přestěhování bude poskytnuto 600 (šest set) marek. Výše platu je stanovena s ohledem na rodinný stav pana Figully. D. O.-G. je při tomto vstřícném kroku vedena nadějí, že paní dr. Figullova bude svého muže při zejména v počátku velmi objemných a časově náročných úklidových pracích mechanické povahy podporovat.

§ 8. Pan dr. Figulla má nárok na dovolenou šest týdnů v roce.

§ 9. Pracovní poměr pana dr. Figully je stanoven od 1. ledna 1914 zprvu na dva roky. Po uplynutí roku a půl může být smlouva vypovězena oběma stranami s půlroční výpovědní lhůtou. Po uplynutí druhého roku se smlouva obnovuje vždy o rok, dokud nebude řádně vypovězena.

§ 10. D. O.-G. si vyhrazuje právo pro případ, že by mělo být možné kompletní nebo částečné převezení materiálu do Berlína, požadovat pokračování prací v Berlíně podle stejných zásad, ale za zkráceného platu až na 3000 (tři tisíce) marek. V tomto případě budou hrazeny náklady na stěhování z Cařihradu do Berlína ve stejné výši, jako při stěhování do Cařihradu. Totéž nastane po uplynutí smlouvy.

²¹ Text „Pan dr. Figulla musí všechny manuskripty, které vzejdou z jeho práce na tabulkách z Boghazköi, nabídnout nejprve vedoucímu publikace pro řadu „Zpracování“ a zavazuje se, že ani po dobu 5 let po skončení smluvního poměru neuveřejnění na jiném místě nic o jejich obsahu.“ v Hrozného smlouvě není obsažen.

²² Zde končí návrh ručně psané smlouvy s Hrozným, jež se na témže dvojlistě dochoval v archivu DOG a je datován 12. 8. 1913. Tzn., že v momentě, kdy byla již dojednána smlouva s Figullou, smlouva s Hrozným se teprve připravovala (v témže návrhu končí smlouva Hrozného: „Trvání smlouvy a výpovědní lhůta mohou být stanoveny až po obdržení odpovědi prof. Hrozného.“).

²³ Hrozného smlouva: „§ 7. Německé orientální společnosti z této smlouvy nevznikají žádné finanční závazky.“

Berlín, 12. srpna 1913

pod.[epsán] Hugo Heinr. Figulla
pod.[epsán] Freiherr von Thielmann²⁴
Předseda

D. O.-G. E.V.
pod.[epsán] Bruno Güterbock
Tajemník.

Dne 31. března 1914 vyšla v *Innsbrucker Nachrichten* zpráva (v sekci „Preisaufgaben an der Innsbrucker Universität“ / Philosophische Fakultät) o úkolu rozluštit chetitské písmo a jazyk, včetně vypracování slovníku chetitského jazyka: „Chetitské písemné znaky je nutno posoudit s ohledem na jejich vztah ke znakům egyptským, minojským a předovýchodním, jejich výklad je nutno zpracovat s nejpřísnějším kritickým odlišením jistého od pravděpodobného a pouze možného. K tomu je nezbytné dodat chetitský glosář a prozkoumat rozšíření Chetitů.“²⁵ Obdobný článek se téhož dne objevil v *Allgemeiner Tiroler Anzeiger*.²⁶ Do luštění neznámého jazyka se pustilo mnoho dalších badatelů nejen v Německu.

Poté, co i Hrozný odjel do Cařihradu a mohl pracovat na textech společně s Figullou, je další vývoj událostí rovněž dokumentován korespondencí uloženou v Archivu DOG. Zřetelně z ní vyplývá, že Hrozný se zcela soustředil na práci – vybalování hliněných tabulek z beden, jejich očišťování a třídění a zejména se snažil přiřadit k sobě jednotlivé úlomky a získat tak co nejúplnější a největší tabulky s textem, které by byly vhodné k luštění neznámého jazyka. Figulla oproti tomu promeškal značné množství času sváry s dr. Ungerelem. Hádek manželů Figullových a Ungerových, kteří bydleli společně, byl Hrozný ušetřen, neboť měl vlastní byt a po celou dobu sporu si zachoval neutralitu a vstřícný postoj k oběma stranám. Figulla na základě toho nestihl zpracovat takové množství materiálu – třídit texty a přepisovat je. Oproti tomu Hrozný, který se cele věnoval tabulkám, si jich stihl nakopírovat dostatek na to, aby mohl v luštění jazyka pokračovat i po vypuknutí 1. světové války, kdy museli oba badatelé Cařihrad v srpnu 1914 opustit a vrátit se do Vídně a Berlína.

²⁴ Max Franz Guido Freiherr von Thielmann (1846–1929), německý diplomat, státní sekretář v Říšském pokladním úřadu Německého císařství (Reichsschatzamt des Deutschen Kaiserreichs).

²⁵ „Preisaufgaben an der Innsbrucker Universität“ (Philosophische Fakultät), *Innsbrucker Nachrichten* 72, 31.3.1914, 3 (<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=ibn&datum=19140331&seite=3&zoom=33&query=%22hethiter%22&provider=P02&ref=anno-search>). [cit. 25. 5. 2018]

²⁶ „Preisaufgaben an der Innsbrucker Universität“ (Philosophische Fakultät), *Allgemeiner Tiroler Anzeiger* VII/72, 31.3.1914, 3 (<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=tan&datum=19140331&seite=3&zoom=33&query=%22hethiter%22&provider=P02&ref=anno-search>). [cit. 25. 5. 2018]

Figulla Weberovi, Cařihrad, 08. 06. 1914 Cařihrad, 8. června 1914.²⁷

Velevážený pane profesore Webere!

Píši dnešní řádky Vám, abych Vás zpravil o nových poměrech v muzeu a abych Vám podal nový důkaz o tom, že každý okamžik, o který se pozdíví přesun Bo-tabulek²⁸ do Berlína, představuje v této záležitosti nenahraditelnou škodu. O ulehčeních, jež Vám H.[alil]-Bey²⁹ přislíbil, již nemůže být ani řeči, naopak, naše činnost je narušována. Když se Macridi-Bey³⁰ vrátil, nechal pana Hrozného otevřít 3 bedny a dovolil jim (tj. jemu a jeho paní),³¹ aby se pustili do vybalování v depotu. Když se o tom dozvěděl H.[alil]-B.[ey], udělal M.[acridi]-B.[ey]-ovi strašný skandál, a zakázal, 1.) aby směla paní Hrozná vybalovat v depotu a 2.) aby směla být otevřena a zpracovávána více než jedna bedna.

Již to, že pan Hrozný dostal nový materiál, se stalo pod podmínkou, že já jsem udělal místo v naší pracovně; dal jsem proto okopírované tabulky k dispozici a ze zbylých jsem si vybral ty méně dobré a předal jsem je k zabalení. Již tehdy se mi nelíbil způsob, jak bylo s tabulkami nakládáno. Pan dr. Unger si došel pro hammaly³² s koši a tabulky byly se stolu hromadně shrnuty do košů, přičemž se samozřejmě zničí i to vše zbývající, co bylo ještě jakž takž v dobrém stavu. Nyní, poté, co H.[alil] B.[ey] opět přikázal, že smíme mít otevřenou pouze jednu bednu, nechal pan U.[nger] bez mého vědomí odnést i mé zbývající tabulky a nechal mi asi jen 20 kusů, které jsem si vyčlenil ke kopírování pro nejbližší dobu. I pana Hrozného nutí k rychlejšímu prohlížení a vybírání, bezdůvodně. I nyní byly tabulky právě popsáním způsobem dány stranou a naházeny do beden, kde o sebe drou bez jakéhokoli proložení. Takto ani nemůžeme smysluplně pracovat, ani se tabulkám nedostane nezbytné konzervace, aby byly zachráněny pro budoucnost. Rovněž pan dr. Hrozný Vám v nejbližší době napíše o našich posledních zkušenostech.

Pokud jde o nás samotné, tak Ungerovi neučinili žádné kroky ani nehnuli brvou, aby nám podali ruku ke smíru. Vyjádřili se souhlasně k tomu, aby chom se odstěhovali; nadcházející sobotu máme jít pryč, a o našich posled-

²⁷ Srv. rovněž ALAURA, S.: c. d., s. 54–55.

²⁸ Tj. boghazköiských tabulek.

²⁹ Halil Edhem Eldem, viz BITTEL, Kurt: *Halil, Edhem*. Reallexikon der Assyriologie (dále jen RIA), 4, 1. Lieferung, 1972, s. 59.

³⁰ Theodor Macridi Bey (1872–1940), konzervátor istanbulského muzea, viz BITTEL, Kurt: *Macridi, Theodor*. RIA, 7, 3./4. Lieferung, 1988, s. 192–193.

³¹ Text v závorce doplněn později.

³² Hammal – arabský termín, označuje nosiče nákladu.

ních dnech, kdy jsme s nimi ještě společně bydleli, a o našem rozchodu Vám napíšeme z našeho nového bytu.

Přišly ty věci, které jsem Vám zaslal, v pořádku?

A nyní mi ještě, vážený pane profesore, dovolu, abych se Vás zeptal, jak probíhal Váš návrat domů, a jak se Vám a Vaší ctěné rodině daří, – doufám a přeji, co nejlépe.

S nejsrdečnějšími pozdravy i od mé paní Vám a Vaší vážené paní

Váš

vždy oddaný

Hugo Figulla.

Unger Weberovi, Cařihrad, 08. 06. 1914

Cařihrad

8. června 1914.³³

Vážený milý pane profesore.

Dnes bych k Vám chtěl hovořit jako k vedoucímu publikací z Boghasköi. Dosud jsem panu Figullovi vycházel neustále maximálně vstříc a poskytl jsem mu při studiu tabulek možnosti, jež přesahovaly mně uložená pověření. Ale poté, co pan Figulla a jeho paní pomluvili a podezřívají moji paní a mě u známých rodin, např. Scheiblichů, německých správců, které Vy dobře znáte, nemám již žádný důvod prokazovat mu tuto svou blahosklonnost. U Scheiblichů Figullovi mimo jiné tvrdili, že moje paní vůbec není nemocná, že jezdí stále často do města atd., že bydleli „ve sklepě“, kde ale přece sami chtěli mít byt.

Navíc hraje paní Figullová nadále celý den od 9–12 ze 2–5 jen 2–3 cvičení z Löschora,³⁴ což mé ženě přivozuje stále nové bolesti hlavy. Proto jsme velmi šťastni, že Figullovi k 15. červnu vypověděli smlouvu a výpověď jsme přijali. On ode mě na konci roku obdrží zcela a v hotovosti uhrazené své nevyužité nájemné, neutrpí tedy žádnou ztrátu.

Ke zmíněnému rozhodnutí mě přiměla zejména i ta skutečnost, že Figulla v poslední době dával vůči mně pohledem i výrazem najevo jistou nadřazenost, snad protože myslel, že jsem hloupý a nechám si od něj i jeho ženy všechno líbit, a protože věří, že ve Vás najde oporu jako v zástupci DOG,

³³ Dopis přepisuje i S. Alaura (viz ALAURA, S.: c. d., s. 55–57) a klade pořadí jednotlivých listů dopisu v odlišném pořadí. Domnívám se, že text dopisu je nutné číst: nejprve první dvojlist a poté druhý dvojlist s dodatkem pod podpisem.

³⁴ Carl Albert Loeschhorn (1819–1905), klavírní skladatel a pedagog.

které musím být já jako Němec zavázán. Dokud se ke mně někdo chová zdvořile a slušně, jsem rád ochoten učinit pro DOG, co bude v mých silách.³⁵

Tímto Vás prosím, abyste pana Figullu důrazně varoval, aby si vůči mně jako kustodovi muzea nedovoloval výroky ani jednáním. Pro Figullu nejsem od nynějška nic jiného než kustod muzea a všechny osobní pocity jsem vyeliminoval, poté, co se ke mně takto choval.

Měl-li by si jakkoli svévolně počínat, jak je to již nyní patrné, tak se obávám, že pak proti němu budu muset zakročit oficiální cestou.

Halil nařídil, že má-li být otevřena nová bedna, musí být ta předchozí zavřena. Proto jsem zabalil Figullový tabulky až na některé, které studuje. Neboť již nemůže žádné pospojovat, nevznikne mu tedy žádná škoda, dostane-li tabulky následně. Macridy musel již v sobotu strpět strašný Halilův výbuch, protože Hrozny otevřel jednu bednu, kterou Figulla zavřel.

Ostatně, kdyby Vám, který jste také kustodem v muzeu, udělali Figullovi takové nepříjemnosti u Vašich spřátelených rodin, rovnou byste s ním vyrazil dveře, není-liž pravda? Figulla rozzuřeně prohlašoval, že Vám to oznámí. Abyste byl od počátku správně v obraze, rovněž Vám to píši.

Děkuji Vám za převod peněz. Ještě jsem se jich nedotkl, neboť muž s tabulkami³⁶ se ještě znovu neobjevil. Poptám se u „Kidaoglu“.

Hedvábí jste zaplatil správně, při cestě zpět z Halki do Stambulu. Nyní je zde Sobernheim³⁷, pozval nás, Figullový, Macridyho na večeři do Tokatlihanu³⁸, dnes v pondělí večer.

S nejsrdečnějšími pozdravy zvláště Vaší ctěné paní choti, i od mé paní a mé S. M.

Váš

stále oddaný
Eckhard Unger

³⁵ Dovětek „und weil er einen Rückhalt an Ihnen zu finden glaubt als Vertreter der DOG, der ich als Deutscher verpflichtet sein müsse. Solange man mich höflich und anständig behandelt, bin ich gern bereit, für die DOG mein Möglichstes zu tun.“ doplněn později po okraji dopisu.

³⁶ V originále označení „Tafelmann“, pravděpodobně se týká dodavatele klínopisných tabulek.

³⁷ Moritz Sebastian Sobernheim (1872–1933), německý orientalista a diplomat.

³⁸ Luxusní hotel Tokatlian v Istanbulu, založený roku 1897.

Doplnění 1³⁹:

Jak jsem již jednou řekl, Figulla sám o sobě je zcela přátelský a potřebný člověk, ale je pod pantoflem a je poštván svou ženou, která má všechny vlastnosti, které člověk očekává od polské židovky, a jsou spíše předně zdravotně zkažení svým vegetarismem, špehuje² snad celý jeho život.⁴⁰

Doplnění na 1. straně dole:

Právě zde byl muž s tabulkami a pravil, že kromě 40 tabulek, z nichž jsem 20 vybral, by měl ještě dalších 40 tabulek. Peníze ale budou asi ještě postačovat, i když od něj zítra odkoupím dalších 40 tabulek.

Figulla Ungerovi, Cařihrad, 10. 06. 1914

Cařihrad, 10. června 1914.

Vr. 2.

Velevážený pane!

Poté, co jste včera večer ignoroval mou oprávněnou žádost, jsem nucen s Vámi dále vyjednávat touto cestou.

Nejprve musím co nejenergičtěji odmítnout absolutně neoprávněná obvinění, jež si včera vůči nám dovolila Vaše paní, a z nichž jsme nanejvýše překvapení a rozhořčení.

Dále Vás žádám, abyste věnoval pozornost následujícímu výkladu.

Jak jste mi řekl, náš byt jste již dále pronajal, a jako termín nastěhování našich následných nájemců jste mi udal 15 t.[ohoto] m.[ěsíce]; takže bychom museli 14. opustit Kjöschk. My ale nemůžeme a neuzavřeme žádnou novou smlouvu dříve, než nám odevzdáte písemné prohlášení na základě přiložené předlohy, že nám náš podíl z nájemného, 30 lir (tureck.[ých]), vyplatíte v měsíčních splátkách do 1. ledna 1915, jak jsme dojednali.

Zmíněný výklad vyplývá z rozhovoru s panem konzulem dr. Dähnhardem⁴¹; tentýž se vyslovil býti připraven figurovat mezi námi jako smírcí

³⁹ Na posledním listě, doplnění pod podpisem.

⁴⁰ Celá pasáž, doplněná později podél okraje dopisu, je velmi obtížně čitelná: „Figulla an sich allein, ist ein ganz umgänglicher brauchbarer Mensch, aber als Pantoffelheld lässt er sich von seiner Frau, die alle Eigenschaften besitzt, die man von einer polnischen Jüdin erwartet, aufhetzen und sie sind ehe? zunächst gesundheitlich verdorben durch ihren Vegetarismus, spähe? wohl seine ganze Laufbahn.“ (Srv. přepis S. Alaury v MDOG: „Figulla an sich allein, ist ein ganz umgänglicher brauchbarer Mensch, aber als Pantoffelheld lässt er sich von seiner Frau, die alle Eigenschaften besitzt, die man von einer polnischen Jüdin erwartet, ??? und sie sind ihr zunächst ??? ??? ??? Vegetarismus, ??? wohl ??? ganze Laufbahn.“).

⁴¹ Heinrich Daehnhardt (1876–1944), německý konzul a diplomat v Istanbulu.

soudce a ponechávám nyní na Vás, chcete-li přiložené prohlášení podepsat dobrovolně ihned – pak očekávám podepsaný dokument do zítřejšího rána 8½ hodin –, nebo zda chcete rozhodnutí vložit do rukou pana konzula – v tomto případě Vás očekávám zítra mezi 9½ a 10 hodinou na německém konzulátě.

Co se týká předání našeho bytu, pak o tom zpravím pana Fazly-Beye a požádám ho, aby byl předání přítomen.

Očekávám neprodlenou odpověď.

Nejoddaněji

Dr. Figulla.

Prohlášení.⁴²

Tímto prohlašuji, že pan dr. Figulla s mým svolením odstupuje od mezi námi uzavřené nájemní smlouvy, a že mu vyplatím zpět z jeho předem zaplacené roční nájemní sumy 30 turec.[kých] lir za zbývajících 8 měsíců z ročního nájemného v měsíčních splátkách (splatných po 5 lirách 15. června a 15. července a po 4 lirách 15. srpna, 15. září, 15. října, 15. list.[opadu], 15. pros.[ince] 1914⁴³ (příp. 1. led.[na] 1915⁴⁴).

N. N.

Unger Figullovi, Cařihrad, 10. 06. 1914

Cařihrad

10. června 1914.

Pan dr. Figulla.

Zde

Oba jsme v sobotu 6. června výslovně ujednali, že byt na Kiosk Sabaheddinu mi v sobotu 13. června předáte v dobrém stavu, o čemž je Vám mnou předáváno potvrzení, na základě kterého od nájemné smlouvy odstupujete a já se zavazuji, že Vám zpětně zaplatím nevyužitou částku nájemného ve mnou stanovených splátkách, celkem třicet tureckých lir, do 1. ledna 1915.

Dr. Eckhard Unger

⁴² Jedná se o Figullou ručně psaný návrh, zaslaný společně s dopisem E. Ungerovi k podepsání.

⁴³ Údaj „1914“ doplněn dodatečně.

⁴⁴ Údaj „1915“ doplněn dodatečně.

Unger Weberovi, Cařihrad, 10. 06. 1914

Se 2 přílohami

Cařihrad
10. 6. 1914.

Vážený milý pane profesore!

Mrzí mě, že Vás musím ještě jednou obtěžovat s tou záležitostí. Musím to však učinit, protože pan Figulla se, jak vidíte z přiloženého dopisu (N^o = 2), nyní obrátil na veřejnost.

Včera mi zaslal přiložený urážlivý vyzývavý lístek (N^o = 1), načež jsem mu nechal vzkázat, že ho za hodinu očekávám ve svém salonu, což odmítl.

Dnes (středa) večer jsem obdržel druhý dopis, který mne zcela překvapil, poté, co jsem minulou sobotu 6. června s panem Figullou ujednal, že se v sobotu 13. června (podle jeho návrhu) ráčí vystěhovat a předat byt v dobrém stavu, načež jsem mu chtěl vydat potvrzení, že mu do 1. ledna 1915 splatím 30 tureckých lir, zbytek obnosu jeho nájemného, v jakých splátkách jsem si výslovně vyhradil. Přesto vynesl záležitost z mně nepochopitelných důvodů na veřejnost, před smírčího soudce. Tím hodlá a bude škodit mému postavení, neboť záležitost se touto cestou donese do německých kruhů a vzestane z toho veřejný skandál.

Ta absolutně neoprávněná „obvinění“ spočívala v tom, že má paní si u ní stěžovala, že její sluha nám v poledne a večer, dvakrát, naplival do jídla třeshové pecky. Sluha, vyzván k vysvětlení, tvrdil, že pecky do jídla „spadly“.

Obracím se na Vás, jako nadřízeného Figully, a prosím Vás, abyste ho zcela energicky varoval, aby se vystříhal podobného veřejného skandálu a dalšího šikanování.

Vždyť jste nás přeci znal a věděl jste, koho nám tak vřele doporučujete, že my jsme posléze Figullový takto přijali, že jsme je od začátku přijali jako Vaše dobré známé a jako naše vlastní. Kdybychom byli tušili, jak se k nám budou chovat, nejsrdečněji bychom se za to poděkovali a mohli jsme si v domě zachovat svůj klid.

Prosím, zpravte mě neprodleně o Vašich krocích, které v této věci podniknete.

Měli-li by Figullovi vyvolat další skandál, pak bych se cítil povinován, kvůli mě, kvůli mému postavení a obzvláště zdraví mé ženy, nechat oficiálně odstranit původce skandálu z Cařihradu.

Jak bylo řečeno, je mi mimořádně trapné, že Vás musím obtěžovat touto nemilou záležitostí, avšak jste pro Figullu, jako jeho šéf, jedinou osobou, které se obává a již respektuje.

S nejsrdečnějšími pozdravy od domu k domu

Váš
stále oddaný
Eckhard Unger

Doplnění:

Chcete-li o nás Ungerových slyšet správné mínění, obraťte se někdy na Wiegandovy.

Figulla Weberovi, Cařihrad, 16. 06. 1914

Cařihrad, 16. června 1914.⁴⁵

Velevážený pane profesore!

Nejprve Vám vyslovuji své nejvroucnější díky za přeposlání boghazköiských zpráv. Poté Vás prosím za prominutí za tento improvizovaný arch dopisního papíru; minulou sobotu jsme se přestěhovali, a v našem novém příbytku ještě není vše na svém místě, vlastně to bude v nejbližší době celé trochu provizorní.

Při našem stěhování jsme byli vedeni dvěma hledisky; za prvé jsme se nechtěli odstěhovat daleko, nýbrž zůstat poblíž, abychom se vyvarovali velkých nákladů na stěhování, a za druhé jsme při nejisté době našeho pobývání zde nechtěli uzavírat žádnou smlouvu. Proto jsme si po dlouhém hledání pronajali 2 pokoje od jedné arménské rodiny, v nichž se zařídíme zcela pro sebe; prozatím jsme dostali jen 1 pokoj, druhý nám bude uvolněn po měsíci.

S Ungerovými jsme se dohodli, že se vystěhujeme a Ungerovi nám mají nahradit předem zaplacené nájemné. Mně a Hrozným pan U.[nger] řekl, že náš byt je pronajatý jinými lidmi; tito tedy musí alespoň měsíčně platit nájem. Přesto mi pan Unger odmítl, že mi bude platit nájemné rovněž ve stejných měs.[íčních] splátkách, nýbrž dostanu v červenci a srpnu po 2 lirách, v září nic, v říjnu 10 lir a v list.[opadu] a pros.[inci] po 8 lirách. Nakonec jsem na to přistoupil, abych se vůbec ke svým penězům dostal.

Rozhod byl beze slov a bez bolesti; nicméně se předtím udály ještě další věci, z nichž Vám chci ještě vylíčit pouze poslední komedii. Jednoho večera si přineseme domů třešně a hrst jich dáme také našemu sluhovi, tento se venku v kuchyni podělí ještě s Ungerovic sluhou a oba snědí třešně v kuchyni. Příštího rána najde paní U.[ngerová] ve své ošatce pecku, a nejprve se vřítí

⁴⁵ Srv. rovněž ALAURA, S.: c. d., s. 57–58.

do kuchyně a vrhne se na našeho sluhu, že jí pecku hodil schválně do ošatky, a poté se vrhla i na mou paní: „Paní F.[igullová], ty nechutnosti, jichž se Vás sluha na Váš popud dopouští, jsou konec konců přece skutečně nestydaté,“ a když si moje paní toto obvinění vyprosila, vyslechla si ještě: „Ano, co všechno my jsme si od Vás museli nechat líbit! a vůbec: kdo lže tak, jako Vy!“ – To, co jsme lhali, je očividně to, co jsme Vám, vážený pane profesore, napsali o našich zkušenostech s Ungerovými; přirozeně je to nyní Ungerovým nepřímé, že Vy víte, jak s námi jednali. Každopádně jsme záležitost pojali jako komedii, a jsme nyní spokojeni, že jsme z toho domu pryč; myslím, že se nyní také brzy zotavíme.

V příloze Vám zasílám požadovanou zprávu o mé zdejší práci; myslím, že bude postačovat, a pro Vás samotného bych jen chtěl ještě připojit, že obsah mnou kopírovaných tabulek z velké části, nakolik lze již nyní vidět, spočívá v obětních a votivních seznamech a v historických líčeních, jeden text se mi zdá být mytologického obsahu a 3 kusy jsou dopisy, podobné dopisům z Amarny (2 z toho jsou chet.[itské], 1 malý kousek je semit.[ský]). Chtěl-li byste na tento semit.[ský] kousek vznést nárok, tak mi to, prosím, sdělte, jinak ho chci publikovat s mými ostatními texty. Znění je následující:

1. ¹Ištar a-na libbi¹ . . . . . / da-an-ni-iš lu-ú šu[-ul-mu]

3. um-ma-a Ištar ki-i ša at-ta . . . . . / um-ma-a a-mur a-ma-te-^{meš}-ia sal
. . . . . / ^{sal}lugal ^{mat}ha-at-ti ^{sal}ummi-ia ~~šarri~~ . . . . . / . . . . . ši-na a-na šarri
~~šarri~~ a-na ša-me-e / . . . . . at₁-ta-kan[?] an-na-ta aḫ-bi / . . . . . a]-mur
gab-bi gab-bi a-ma-te-^{meš} / . . . . . rabiti^{ti} ^{sal}lugal ^{mat}ha-at-ti / . . . . . ?-ši-na a-na
šarri a-na-ku / . . . . . nu^(?)-ti . . . . . šu^(?)-nu / Revers ulomen.

Tak na 3 týdny mám ještě co kopírovat, pak si hodlám nechat otevřít další bednu.

S nejsrdečnějšími pozdravy i od mé paní Vám a Vaší ctěné choti

Váš
vždy oddaný
H. Figulla.

Figullova zpráva o zpracování tabulek, Cařihrad, 16. 6. 1914.⁴⁶

Zpráva
o mé práci na
tabulkách z Boghazköi⁴⁷

Když jsem v lednu tohoto roku započal svou práci na tabulkách z Boghazköi, byla mi správou Císařs.[kého] ottomanského muzea vydána zprvu jedna, poté postupně ještě dvě další bedny. Tyto bedny nesly čísla 1–3 a obsahovaly nálezy, které byly učiněny v roce 1907 na místě výkopů nacházejícím se před expedičním domem^{*48} – fragmenty pocházející z tohoto místa jsou označovány jako série C, oproti sérii A = nálezy z Böyük-kale a sérii B = nálezy z magazínů velkého chrámu.

Za pomoci své paní jsem obsah beden vyňal a rozložil na stolech; byly zde obsaženy pouze úlomky, větší a menší, od polovičních tabulek po drobné fragmenty, byly do jednoho pokryty krystaly a hlinou, a proto musela moje první úloha spočívat v tom, abych se pustil do pečlivého očišťování. Rozpuštění krystalů bylo docíleno pomocí kyseliny solné a kyselina sama byla z tabulek odstraněna zdoluhavým promýváním. Tato práce, při níž moje paní převzala velkou část promývání, si vyžádala více než 2½ měsíce.

Jakmile bylo promývání tabulek ukončeno, byly jednotlivé kusy opět rozloženy a roztríděny, a tím se podařilo pospojovat velké množství úlomků, takže nyní máme 7 téměř celých tabulek a 8 polovičních a rozměrnějších tabulek. Kromě toho je zde ještě více velkých jednotlivých kusů, k nimž se zatím ještě nedají najít žádné další fragmenty.

Z daného materiálu jsem nyní vybral velké tabulky a menší fragmenty, které se mi jeví významné a vhodné pro mou publikaci, a od konce března jsem zaměstnán kopírováním těchto tabulek; v této chvíli jsem hotov se 41 čísly, a tato by zaplnila cca. 69 stran jednoho sešitu plánované publikace. Do 14 dnů bych měl být sto okopírovat ještě tolik, abych mohl uzavřít první sešit.

Cařihrad, 16. června 1914.

Dr. Hugo H. Figulla.

⁴⁶ Srv. rovněž ALAURA, S.: *c. d.*, s. 59.

⁴⁷ DOG II. Ausgrabungen. 3. Kleinasien. 3.2. Publikation der Boghazköi-Tafeln. 3.2.2. Figulla. Bericht Figullas, Const. 16.06.14.

⁴⁸ Figullova poznámka: *Jak se později zjistilo, obsahovala i 4. bedna zčásti ještě úlomky série C 1907. Tato bedna byla otevřena panem dr. Hrozným, a při vybalování se části různých sérií promíchaly, takže již bohužel není možné jejich oddělení.

Hrozný Weberovi, Cařihrad, 16. 06. 1914⁴⁹

Velevážený pane profesore,

Konečně se dostávám k tomu, abych odeslal zprávu a obšírný dopis; byl bych napsal již dříve, avšak sledoval jsem právě v posledních dnech svůj jeden, jak se domnívám, velice důležitý objev, a chtěl jsem Vám, velevážený pane profesore, sdělit až něco definitivního.

Nejprve můj nejsrdečnější dík za lask.[avé] zaslání MDOG 35⁵⁰, jež se mi velice hodí.

Co se nyní týče mé práce, tak jsem již skoro tři týdny zaměstnán vybalováním hliněných tabulek série B (podle údajů Makridyho Beye), takže jsem v této době nemohl téměř nic kopírovat. Tři první bedny (4–6) mě velice zklamaly; byly to pouze malé fragmenty, které jsem se, protože chyběly větší, snažil podle možností pospojovat dohromady. Při tom mi byli velice nápomocni Makridy Bey a má paní. Podařily se nám nějaké joiny, aniž by však bylo možné sestavit nějaké kopírovatelné tabulky. Přeci jen ještě neznáme celý materiál této série. Lepší byla oproti tomu čtvrtá bedna (Nr. 10, série B⁵¹), která obsahovala množství zcela zchovalých tabulek a větší fragmenty. Byly to ponejvíce obětní seznamy apod. (viz zpráva); historické kusy se oproti tomu dochovaly jen fragmentárně. Nalezl jsem také asi 9–10 malých fragmentů semitských dopisů, které jsem dal stranou. Mezi nimi se nachází začátek velmi malého dopisu Kadašmanturgua Ḥattušilimu,⁵² jeden fragment (přibližně 2/3) egyptského dopisu Ḥattušilimu a jeden fragment dopisu Pudu-
duchepě.

Vedle toho se mi ale podařilo u velmi malých fragmentů zjištění, a to již u prvních beden (4–6), že některé úlomky jsou částmi chetitského zákoníku! Byl jsem tímto neočekávaným, nikterak zamýšleným objevem velice potěšen a posléze jsem prozkoumal každý, i ten nejmenší úlomek. Podařilo se mi např. sestavit ze 7 velmi malých úlomků asi ¼ jedné velké, hezky popsané tabulky, o které doufám, že ji jednou budu mít před sebou celou. Pak přišly větší fragmenty a nakonec v poslední bedně zcela zachovaná tabulka (i když rozlomená) a jedna asi ze ¾ dochovaná, nicméně špatně čitelná tabulka, která je navíc z velké části duplikátem. Trochu se divím, že Wincklerovi tento žánr unikl, když je zastoupen i velkými tabulkami. Ani dr. Figulla jej nepoznal, ačkoliv má dva dobré a jeden malý fragment ve své sérii (C). Přitom

⁴⁹ Srv. rovněž ALAURA, S.: c. d., s. 60–62.

⁵⁰ Tj. výtisku *Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft*.

⁵¹ „Série B“ doplněno později.

⁵² Tj. text KUB 3.71, dopis babylonského krále Kadašmanturgua.

tento velmi malý fragment – patrně v domnění, že je to vokabulář či něco podobného – kopíroval (je také nemožné rozpoznat charakter tohoto úloмку samotného), zatímco nechal oba⁵³ větší kusy, aniž by je kopíroval, v tom velkém množství fragmentů na dlouhém stole, které bylo nedávno z důvodu nedostatku prostoru dr. Ungerem zase uklizeno.

Nyní mám v plánu projít i zbylý materiál s ohledem na tabulky zákoníku, přičemž chci – jako dosud – zohlednit i ty nejmenší fragmenty. Jsem nyní na úloмки zákoníku docela vytrénován a doufám, že ještě něco naleznou. Bude samozřejmě nejvhodnější, kdyby byly všechny tyto k sobě patřící tabulky, popř. úloмки, sjednoceny v Jednom sešitě; byl bych Vám proto, velevážený pane profesore, velice zavázán, kdybyste ráčil panu dr. Fig.[ullovi] laskavě naznačit, aby mi přenechal své fragmenty – i ty event.[uelně] budoucí – samozřejmě oproti odpovídající náhradě. Pro něj má tento jím přehlédnutý žánr mnohem menší cenu než pro mě, a byla by velká škoda, byly-li by tyto texty odděleny. Jeden fragment textu jiné tabulky jsem mu již přenechal. Chtěl bych pak tabulky zákoníku pokud možno uveřejnit ve svém prvním sešitě. Snad bych mohl panu dr. Figullovi (s nímž jsem velmi zadobře) nabídnout tuto výměnu já sám a až poté, kdyby měl toto odmítnout – což se však sotva stane –, předložit tuto otázku k rozhodnutí Vám, velevážený pane profesore.

Já sám jsem dr. F.[igullovi] ještě nic neřekl, ani nikomu jinému, neboť jsem to hodlal nejprve nahlásit Vám, velevážený pane profesore. Pouze jsem dr. F.[igullovi] a dr. Ungerovi naznačil, že jsem učinil důležitý objev a sleduji určitý textový žánr.

Byl bych velmi vděčný, kdyby pan profesor ráčil dovolit, abych to směl říci (vedle dr. Fig.[ully]) především dr. Ungerovi a snad i Makr.[idymu] B.[eyovi] (samozřejmě důvěrně), a to zejména proto, aby jim byly jasnější mé rešerše ve zbývajícím materiálu. Musím ostatně dodat, že je mi v muzeu velice vycházeno vstříc, a že jsem obzvláště dr. Ungerovi a Makridymu B.[eyovi] zavázán k velkému díku.

Hodlám hledat i další fragmenty k historickým (chetit.[ským]) dokladům.

Co se nyní týká mé zprávy, pak ponechávám zcela na Vás, velevážený pane profesore, jak ji hodláte uveřejnit. Vejde se zpráva v této podobě do výroční zprávy DOG? Ne-li, pak by tam mohl být podán pouze výtah a zpráva samotná by mohla být uveřejněna v MDOG. Nebo by snad pan profesor považoval z jistých důvodů za nevhodné zveřejnit věc již nyní? Eventuelně by mohla být uveřejněna pouze první část (do s. 2, řádek 5 odshora). Mně

⁵³ „beiden“ doplněno později.

osobně by bylo velmi milé, mohla-li by věc být uveřejněna již nyní (snad v MDOG), neboť bych ji chtěl využít i ve Vídni. Chtěl bych pak zprávu zaslat i našemu ministru vyučování atd., abych svou záležitost uvedl opět trochu do pohybu. Zvláště náš ministr – jako právník (prof.[esor] na vídeňské práv.[nické] fak.[ultě]) – by asi měl pro můj nález pochopení. Pak bych si chtěl také zajistit prioritu. Pokud se týká spolehlivosti mého objevu, pak jsem si svou věc zcela jist. Pro případ, že zpráva bude uveřejněna, prosil bych o cca 50–60 separátů.

Poděkování pracovníkům muzea na konci zprávy jsem připojil samozřejmě pouze pro případ, kdyby byla uveřejněna celá zpráva; při zkrácené zprávě by nemělo příliš smyslu.

Chtěl bych ještě poznamenat, že jsem našel ještě jeden fragment, který sice nepatří k zákoníku, ale je to snad právnícký výklad zákonů nebo právní výnos krále nebo podobně. Přesto bych nedal mnoho za tuto domněnku, neboť tomuto nápisu ještě dobře nerozumím.

Závěrem bych Vás chtěl, velevážený pane profesore, ještě jednou ujistit, že bych Vám byl velmi vděčný, kdyby mohlo být umožněno, aby mi DOG na příští rok mohla schválit podporu pro Berlín – snad onu částku, o níž by pak⁵⁴ pan dr. Fig.[ulla] dostal méně. Bylo by mi nyní⁵⁵ zvláště milé, kdybych věděl, že je moje práce zajištěna i pro příští rok. Mohl bych se nyní mnohem klidněji věnovat práci, spojování tabulek atd. Mohl by snad pan profesor Or.[ientální] spol.[ečnosti] také naznačit, že pracuji i více, než je stanoveno ve smlouvě, mám na mysli právě to čištění, spojování, lepení atd. S mou ženou jsme např. oba svatodušní svátky a i poslední neděle strávili v prachu v muzeu.

O sporu mých dvou kolegů se pan profesor dozvěděl pravděpodobně již dost, takže se mu raději nebudu věnovat, tím spíše, že se do těchto záležitostí principiálně nechci vměšovat.

Od pana Makridyho Beye mám vyřídit jeho nejuctivější poručení, chtěl bych opětovně zdůraznit, že mi při spojování tabulek prokázal velice cenné služby. I pan dr. Unger spojil některé kusy.

Důležité je, že je vlastně méně beden, než se původně myslelo. Je sice 28 beden, z toho ale podle Makridyho Beye obsahuje 5 starožitnosti, takže by zde bylo pouze 23 beden s tabulkami.

Je naděje, že věci přijdou do Berlína?

Bude mi potěšením obdržet od Vás, velevážený pane profesore, brzy zprávu.

⁵⁴ „dann“ doplněno později.

⁵⁵ „jetzt“ doplněno později.

Tímto Vám, velevážený pane profesore, ještě jednou nejsrdečněji děkuji za Vaši velikou vstřícnost,
podepisuji v dokonalé úctě nejoddanější

Friedrich Hrozný.

Cařihrad – Moda,
16/6 14.

Cař.[ihrad], rak.[ouská] pošta.

· /.

Ani proti příp.[adným] stylistickým změnám v mé zprávě bych samozřejmě nic nenamítal.

Figulla Weberovi, Cařihrad, 17. 06. 1914

Cařihrad, 17. června 1914.

Velevážený pane profesore!

Spěchám, abych Vám odpověděl na Váš dnešní dopis.

Již jsem Vám krátce sdělil, že jsme od rodiny U.[ngerových] odloučení a jak se udála dohoda o nájemném; chci Vám nyní vypovědět historii našeho rozchodu popořadě.

V úterý 2. června jsem se obrátil na pana U.[ngera] a sdělil jsem mu, že bychom měli v úmyslu vystěhovat se ze společného domu a chtěli bychom si obstarat nový podnám. S naším vystěhováním byl ihned srozuměn, pouze si vyhradil, aby bylo přenecháno na něm najít si nové podnájemníky. Řekl mi, že má již pro náš byt vyhlédnutou jednu rodinu. Rovněž jsme probrali otázku odškodnění nájemného a pan U.[nger] prohlásil, že je připraven vyplátit nám (jako dohodce nových nájemníků) 30 lir⁵⁶ v měs.[íčních] splátkách do 1. ledna 1915. – V sobotu (6. června) jsme měli novou rozmluvu. Pan U.[nger] mi na mé otázky odpověděl, že s novými nájemníky již uzavřel dohodu; a když jsem ho nyní žádal, aby mi od nových nájemníků obstaral pís.[emné] potvrzení, že své peníze obdržíme za dojednaných podmínek, tak mi sdělil, že on osobně bude za naši sumu ručit, že nám peníze v prosinci splatí naráz, a že nám dá příslušné pís.[emné] potvrzení teprve, až se vystěhujeme a předáme mu byt v dobrém stavu. Tyto návrhy jsem nepřijal; pro tuto tak dalekosáhlou názorovou změnu pana U.[ngera] mám pouze to vysvětlení, že podlehl vlivu své ženy; neboť již vícekrát jsem zažil, že jsem se s ním zcela poklidně dohodl na nějaké věci a že on naši dohodu opět porušil nebo ji nechal padnout poté, co si o tom promluvil se svou ženou.

Přijmout poslední návrh jsme nemohli již proto, že jsme si nemohli pronajmout nový byt, aniž bychom předtím měli pís.[emnou] záruku toho, že

⁵⁶ „Pfd“ doplněno později.

své peníze dostaneme. Navíc zmiňovaná částka vůbec není naším majetkem, nýbrž DOG nám dala v lednu peníze na nájemné předem, museli jsme tedy i proto trvat na pís.[emné] záruce a museli jsme požadovat, aby doba splatnosti nebyla odložena; nelze také vůbec pochopit, proč nám Ungerovi nechtěli nájemné, které dostanou od našich nástupců, hned předávat. To vše nás udivilo a předsevzal jsem si, že si budu ještě jednou naléhavě u pana U.[ngera] stěžovat. Neděli a pondělí jsme tedy ztratili cestováním, neboť jsme od rána do večera sháněli nový byt. V úterý ráno se pak odehrála ta historka s třeshňovými peckami, o níž jsem Vám referoval v posledním dopise; a ačkoli jsem si předsevzal, že nejlépe bychom měli tato obvinění a urážky, vyvolávané zjevně chorobnou potřebou, ignorovat, tak na druhé straně jsem si přeci jen řekl, že bychom klidným snášením Ungerovi v jejich chování přeci jen podpořili, že nás smí právem urážet, a tak jsem se se svou ženou odhodlal obrátit se na pana U.[ngera] a tuto záležitost a rovnou i otázku nájemného ještě jednou prohovorit. Požádal jsem pana U.[ngera] o „rozhovor mezi čtyřma očima na neutrálním místě“; domnívám se, že jsem byl k tomuto skromnému požadavku zcela oprávněn, a pro něj by tak bylo velmi snadné sejít při tak docela jasném počasí (byl večer krátce po 6½) do zahrady. Přesto mi nechal vzkázat, že mě očekává v 8 hodin v jejich salonu, a když jsem mu vzkázal, že bych si nepřál hovořit s ním v jejich salonu, nechal mě bez další odpovědi.

Za těchto okolností jsem považoval za vhodné požádat o právn.[ickou] radu, a proto jsem se důvěrně obrátil na pana konzula dr. Dähnharda, jemuž jsme se představili v lednu, a vyprávěl jsem mu o našem postavení a prosil jsem ho o jeho radu, jak bychom se měli vůči U.[nger]ovým chovat a co bychom měli dělat. Dostalo se mi vysvětlení⁵⁷, že za žádných okolností se nesmíme vystěhovat dříve, než budeme mít v rukou pís.[emné] prohlášení⁵⁸, a měl jsem se pokusit nejprve s panem U.[ngerem] v míru dohodnout, a mělo-li by to být bez úspěchu, tak si pak konzul nejlaskavěji vyprosil působit mezi námi jako smířčí soudce, a já jsem měl panu U.[ngerovi] navrhnout, abychom k němu přišli společně. Napsal jsem proto v tomto smyslu panu U.[ngerovi] a ponechal jsem na jeho vůli, aby mi požadovaný doklad vystavil dobrovolně, nebo aby vložil rozhodnutí do rukou pana konzula.

Na tento dopis jsem od pana U.[ngera] obdržel přiložený dopis, jehož obsah se od mého líčení velice odchyluje; dávám Vám své slovo, že mé vyprávění je naprosto správné a spolehlivé, a že údaje obsažené v přiloženém dopise neodpovídají pravdě. Na základě tohoto dopisu jsme se nyní odstěhovali, a když jsem náš byt panu U.[ngerovi] postoupil, obdržel jsem od něj pro-

⁵⁷ Předchází přeškrtnuté „Aussicht“.

⁵⁸ Slovo „hätten“ ve spojení „in Händen hätten“ doplněno později.

hlášení, podle něhož „odstupuji od nájemní smlouvy uzavřené na 1914–15 n. ff.“ a peníze obdržím ve splátkách, jak jsem Vám již uvedl.

Toto je jediný pravdivý průběh událostí, který pana Ungera podnítil k tomu, aby si na mě u Vás, vážený pane profesore, mohl stěžovat. Posuďte sám, nakolik je tato stížnost oprávněná, a zda neoznačit za nekorektní spíše chování pana U[ngera].

Naše práce v muzeu pokračuje; pan Hrozný dnes otevřel a prošel poslední 3 bedny své série B. Já sám mám kopírování ještě asi na 10 dní, pak rovněž otevru 3 bedny, které ještě zbývají z mé série C a vyberu to, co bude pro mě použitelné.

S nejsrdečnějšími pozdravy i od mé paní Vám a Vaší ctěné choti.

Váš
vždy oddaný
Hugo Figulla.

Tímto Figullovým dopisem korespondence mezi DOG a badateli pracujícími na kopírování textů v Istanbulu končí. Nicméně další zprávy se dochovaly v korespondenci Bedřicha Hrozného s jeho přítelem, filologem a překladatelem z francouzštiny, Otokarem Šimkem, jemuž Hrozný 24. prosince 1914 píše z Vídně: „Nejprve Ti sděluji, že se nám narodila 19. října silná, zdravá a veliká dceruška – Olga Viola. Má se velice k světu a velice rychle prospívá. Vlasti je též zdráva. K vůli této věci musili jsme hlavně jeti dříve z Cařihradu pryč, kolem 1. září. Jiný důvod byl, že i tam hrozila už válka. V Cařihradě se nám velice líbilo, byla to krásná práce. Nakopíroval a transkriboval jsem si tam spoustu textů, na nichž nyní pracuji. Jsou to hettitské texty psané klínovým písmem. Řeč je zcela neznáma, rozluštit ji je naším – Dra Figully z Berlína a mým – úkolem. Kopie jsem k vůli našemu útěku náhlému z Cařihradu nemohl dokončit. ... K tomu přišlo, že jsem byl odveden vzdor své veliké krátkozrakosti (9 dioptrií); oči prý budou zkoušeny až při presentaci. Mohu snad být ještě puštěn, ale mnoho tomu nevěřím. Snad se bude v lednu narukovat. To by bylo ovšem pro mou práci katastrofou. Bojím se, že Fig[ulla] v Berlíně dále může klidně pracovat a mi mé výsledky třeba vezme. Podařilo se mi už rozluštit z veliké části onu řeč; mám už celou gramatiku – ale jen v hlavě ovšem. Znám už všechna pronomina, adverbia, skoro celé verbum a deklinaci atd. a především mohu myslím mathematically dokázat, kam hettitština patří, s kterými řeči je příbuzna, což bude velikým překvapením. Byl bych proto velice nerad, kdyby mi to Fig[ulla] přebral. Každý z nás pracuje na vlastní pěst. A celý svět orientalistický čeká na naši

práci; Winckler, nálezce tohoto archivu hettitského, se nedostal k vydání jeho; zemřel předčasně asi před rokem.⁵⁹ V dopise ze září 1915 pak Hrozný Šimka informuje: „K vůli narukování hlavně mne přiměl prof. Weber, hlavní vydavatel hethitských textů našich, abych uveřejnil na rychlo předběžné sdělení o svém rozluštění hethitských nápisů a hethitské řeči. Nabídl jsem mu, aby otiskl (v Mitt.[eilungen] d.[er] deutsch.[en] Orientgesellschaft)⁶⁰ úvod mé grammatické práce „Sprache der Hethiter“, kterou mám v konceptu a částečně již na čisto hotovu (I díl). Přijal to, doufám, že tedy moje sdělení brzo vyjde. Nemohl jsem dříve k vůli své smlouvě s Deutsche Orientgesellschaft.[aft] o svých výsledcích mluvit. Nyní však již smím. Sděluji Ti zde tedy alespoň to nejhlavnější. Hethitština, jež dosud byla nesrozumitelná, je dle mého názoru indogerm.[ánská] řeč a sice patří ke skupině centum⁶¹ (= lat.[ina], řečtina, keltština, germáns.[ké jazyky]), a stojí nejbližší k latině. Měly ale na ni také ale! vliv indogerm.[ánské] satem-řeči (indog.[ermánské] řeči tvoří dvě skupiny: skupinu centum a skupinu satem; obě skupiny se liší hlavně v gutturálech⁶², na př. hned ve slově pro sto: kentum s k; satem, sto se s!), a sice arijština a slovanština. Nalezl jsem na př., že heth.[itské] slovo pro vodu zní – wa-a-tar, t. j. watar, tedy zcela moderně – anglicky, vzdor tomu, že heth.[itština] pochází z 1500 př. Kr. a bude nyní nejstarší indoevropskou řečí. Našel jsem na př. slovo a-ku-wa-an-na = nápoj; tím nalezena etymologie pro slovo aqua, jež bude s oním heth.[itským] slovem identickým. Nalezl jsem na př., že „já“ je heth. uga = ego, „ty“ = ziga = συγ; tuga = tebe (= dich), „my“ = anzâš (= nos), nâš = anzel (srv. něm. „unser“). Dále heth. ku-iš = lat. quis, heth. ku-id = lat. quid;⁶³ heth. kuwabi = „kde“ = lat. ubi, zvl. ve slově si-cubi, ne-cubi⁶⁴ atd. atd. Vše se shoduje přímo ideálně, vzdor tomu, že Winckler, který nápisy z Boghazköi našel, heth.[itštinu] nepokládal za indog.[ermánskou] řeč, ani Delitzsch, ani Ed. Meyer atd. Jsem své věci naprosto jist, jako i toho, že věc vzbudí sensaci mezi filology všeho druhu

⁵⁹ Dopis z 24. 12. 1914 (Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, fond Šimka, Otokar, LA 91/65/0096). Viz podrobně VELHARTICKÁ, Šárka (ed.): *Dopisy Bedřicha Hrozného literárním osobnostem* (dále jen *Dopisy Bedřicha Hrozného*). Praha 2015, s. 139–140.

⁶⁰ Text vyšel v časopise MDOG 56 v roce 1915, viz HROZNÝ, Bedřich: *Die Lösung des hethitischen Problems. Ein vorläufiger Bericht*. Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft, 56, 1915, s. 17–50.

⁶¹ B. Hrozný zde píše *centum*, v následující větě pak *centum* i *kentum*.

⁶² Guturála – hrdelní hláska.

⁶³ Tj. zájmena „kdo, co“.

⁶⁴ Lat. *sīcubi* (*si alicubi*) – „Když někde“; (*ut*) *nēcubi* – „(At) nikde“.

– nová indogerm.[ánská] řeč, příbuzná s latinou, 1500 př. Kr. v Malé Asii, dlouho před Homerem!⁶⁵

Dalším dokumentem doloženým v archivu Německé orientální společnosti je pak pozvánka předsednictva Předovýchodní společnosti z 19. listopadu 1915 na přednášku Bedřicha Hrozného, při níž hodlá vylicít své rozluštění chetitského jazyka:

Berlín, 19. listopadu 1915.

Předsednictvo Předovýchodní společnosti si pokládá za čest co nejoddaněji pozvat pracovní výbor Německé orientální společnosti na přednášku pana profesora dr. Friedricha Hrozného z Vídně Rozluštění chetitské záhady,⁶⁶ která se koná ve středu 24. listopadu 1915 večer v 8½ hodin v Rolnickém klubu,⁶⁷ Berlín W. Dessauerstrasse 14, centrální portál 1 scho-diště.

Profesor Hrozný bude hovořit o indogermánském charakteru klínopis-ných textů z Boghazköi.

V dokonalé úctě a nejoddaněji

J.[eho] Excellence pan
Freiherr von Thielmann
uct.[ivě] předloženo
H. Schäfer⁶⁸ 19/11.15.

M. Sobernheim
Tajemník

Předsednictvu
Německé orientální společnosti

⁶⁵ Dopis z 18. 9. 1915 (Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, fond Šimek, Otokar, LA 91/65/0098). Viz podrobně VELHARTICKÁ, Š. (ed.): *Dopisy Bedřicha Hrozného*, s. 143–144.

⁶⁶ V originále na pozvánce „Die Lösung des hettitischen Rätsels“.

⁶⁷ Club der Landwirte, založený roku 1866 se sídlem v Berlíně.

⁶⁸ Heinrich Schäfer (1868–1957), německý egyptolog.

3.2.8. Korespondence 1915–28

Hrozný Schäferovi, Vídeň, 1. 12. 1915

Velevážený pane profesore,

Navrátiv se do Vídně, dovoluji si Vám, jakož obzvláště i Vaší ct.[ěné] paní choti, ještě jednou vyslovit své nejsrdečnější poděkování za mně tak laskavým způsobem poskytnutou pohostinnost. Velice rád vzpomínám na čas strávený v Berlíně a obzvláště v kruhu Vaší ct.[ěné] rodiny. Moji paní i mě by velice potěšilo, kdybychom měli příležitost, pozdravit Vás i Vaši váženou paní choť ve Vídni.

Dnes jsem narukoval (Infant.-Reg. Nr. 4, Deutschmeister)⁶⁹ a nacházím se dočasně v barákovém táboře. Bylo dobře, že moje přednáška byla stanovená na 24. list.[opadu]; nyní by mi bylo nemožno odjet z Vídně.

S opakovaným srdečným poděkováním a nejvřelejším poručením milostivé paní, jakož i Vám, velevážený pane profesore,

podepisuji s veškerou úctou

Friedrich Hrozný.

Vídeň, 1/XII 15.

XVIII. Scheibenbergstr. 20.

Pohlednice, Hrozný Schäferovi, Vídeň, 26. 12. 1915⁷⁰

Velevážený pane profesore,

mé nejsrdečnější poděkování za lask.[avé] poskytnutí a zaslání 150 separátů, které jsem předevčírem obdržel. Často se mi dostane politování, jak v dopisech (prof. Streitberg, Thes.[aurus] l.[inguae] lat.[inae]⁷¹ atd.), tak ústně

⁶⁹ Tj. název a číslo pěšího pluku (Infant.-Reg. Nr. 4) s názvem „Deutschmeister“.

⁷⁰ Obvers: [předtištěno] Srdečné vánoční pozdravy

Adresa: J.[eho] Blahorodí

Pan prof. dr. H. Schäfer

Ředitel Královských muzeí atd.

Berlín C. 2

Lustgarten

Královská muzea (Egypt.[ské] odd.[ělení])

Známka: KAISERLICHE KÖNIGLICHE ÖSTERREICHISCHE POST, 5 HELLER

Razítko: 3/4 WIEN 68, 26. XII. 15, [x] 9

⁷¹ Wilhelm August Streitberg (1864–1915), indogermanista, autor spisu „Thesaurus linguae latinae“.

(prof. Oberhummer⁷², Geyer⁷³ etc.), že MDOG nelze dostat v knihkupectví. Je také poptáváno, zda by přísl.[ušné] číslo nemohlo být také event.[uelně] separátně vydáno. Kdyby to skutečně mohlo být možné, buď přísl.[ušné] číslo dát do oběhu nebo event.[uelně] je vydat i separátně, s vlastní titulní stranou, tak by mě to velice těšilo! Co si o tom pan profesor myslí?

Se srdečnými novoročními přáními a projevem nejdokonalejší úcty Vám,
velevážený pane profesore, jakož i Vaší milost.[ivé] paní choti
zůstávám

Váš nejoddanější
Friedr.[ich] Hrozný.
XVIII. Scheibenbergstr. 20.
Videň 26/12 15.

Schäfer Hroznému, Berlín, 07. 01. 1915

Berlín–Steglitz, 7. 1. 16.
Im Gartenheim 3.

Vážený pane profesore!⁷⁴

Velmi děkuji za Váš přátelský vánoční pohled, jehož pozdravy má žena a já rovněž srdečně opětujeme. Měl jsem již starosti, zda těch 150 otisků dobře dorazilo, a [t]ěší⁷⁵ mne, že nyní slyším, že je [má]te v rukou.

My jsme také již zvažovali, zda bych[om] neměli dát sešit na knižní trh, avšak upustili jsme od toho, neboť bychom tím přestali podněcovat⁷⁶ ke vstupu⁷⁷ do naší společnosti. [N]ejsmo však úzkoprsí a každý, kdo se vážně vědecky o tyto problémy zajímá, beze všeho tento sešit dostane, když se na mě obrátí.

Přejeme, aby se Vám ve Vaší⁷⁸ vojenské službě dobře dařilo, a že snad dokonce naleznete volný čas, abyste se opět dostal k práci, pro niž Vaše srdce hoří. Kdybyste alespoň mohl dodat tu drobnou sbírku přeložených frází a textových pasáží, o níž jsme tehdy hovořili, šlo by to, že byste to vydal jako druhý sešit Sdělení? Ale nyní budete mít hlavu plnou jiných věcí.

⁷² Geograf Eugen Oberhummer (1859–1944).

⁷³ Orientalista Rudolf Geyer (1861–1929).

⁷⁴ Na okraji tužkou poznamenáno: „Hrozný“, neboť se jedná o kopii dopisu.

⁷⁵ Text dopisu je na některých místech poškozen.

⁷⁶ Psáno „Anspoen“.

⁷⁷ Chybně psáno „Eimtritt“.

⁷⁸ „Ihnen in“ psáno neodděleně „Ihnenin“.

Až naše obě vlasti dojdou míru, který si zaslouží oběti, pak půjde veškerá práce zase znova tak hbitě a od ruky.

Se srdečnými pozdravy Vám i Vaší paní choti od nás obou
Váš nejoddanější⁷⁹

Pohlednice, Hrozný Weberovi, Vídeň, 31. 05. 1917⁸⁰

Velevážený pane profesore,
konečně dostávám opět korektury, přičemž mi tiskárna píše, že od 22/V půjde věc svižněji kupředu a že na začátku června bude celá sazba dokončena. Mám dojem, že toto dlouhé přerušení (3 měsíce!) vzniklo zařazením jiné práce do tisku. Chtěl bych Vás proto, velevážený pane profesore, prosit, abyste u Hinrichse a Brandstettera nejlaskavěji zapůsobil tak, aby ihned po vydání 2 mé texty šly do tisku. Mám opět něco dokončeného, celkem asi 96 stran manuskriptu (jistě asi 120 tištěných stran)^{x)},⁸¹ takže by bylo možné tisknout bez přerušení; počítám, že by pak na podzim mohlo vyjít asi 200 stran (přeloženo je KBo II 1, 2, 3 a KBo III. Nr. 1, 3 a z poloviny 4).

Mně by, již z důvodů priority, záleželo velice na tom vydat co nejdříve větší sbírku textů. – Náklady na úvod by mohly být zčásti hrazeny za vydání 2, zčásti za texty 1. Dostávám pouze přílohu I; není příloha II (kritika Weidnera)⁸² ještě v Lipsku? Za lask.[avé] zaslání fotografií bych byl velice vděčný. – Mé „Chet.[itské] texty“⁸³ přinesou také jeden velice významný historický objev.

W.[alter] Otto⁸⁴ zaujímá nyní také názor na Weidnera v Hist.[orische] Zeitschrift.

S mnoha srdečnými pozdravy
v dokonalé úctě Váš nejoddanější
Friedrich Hrozný.
Vídeň 31/5 17

⁷⁹ Neboť se jedná o kopii odesílatele, je podpis pouze naznačen tužkou: „(Schäfer)“.

⁸⁰ Adresa: J.[eho] Blahorodí
Pan prof. dr. Otto Weber
Berlin–Steglitz
Dijonstr. 10.

Známka: KAISERLICHE KÖNIGLICHE ÖSTERREICHISCHE POST, 8 HELLER
Razítko: 1/1 WIEN [x], 1. VI. 17, XI

⁸¹ Hrozného poznámka: x) včetně toho, co se nachází v Lipsku.

⁸² Text v závorce „(Kritik von Weidner)“ doplněn později.

⁸³ V originále Hrozný píše „Heth. Texte“.

⁸⁴ Walter Otto (1878–1941), německý historik.

Pohlednice, Figulla Güterbockovi, Berlín, 22. 01. 1927⁸⁵ Lichterfelde,⁸⁶ 22. I. 27.

Velevážený pane profesore!
 Za laskavé zaslání
 Keilschrifttexte aus Assur juristischen Inhalts od Ebelinga⁸⁷ vyslovuji
 Vám i Německé orientální společnosti své nejsrdečnější díky.
 S uctivými pozdravy

Nejoddaněji
 H. Figulla

Pohlednice, Hrozný Weberovi, Praha, 20. 02. 1927⁸⁸

Velevážený
 pane profesore,
 nedávno jsem obdržel spis E.[richa] Ebelinga, Keilschrifttexte aus Assur
 juristischen Inhalts.⁸⁹

Děkuji Vám nejsrdečněji za lask.[avé] zaslání této velice cenné publikace,
 jež není významná pouze pro samu Asýrii, ale i pro starokappadocké texty.

---

⁸⁵ Adresa: J.[eho] B.[lahorodí]

Pan prof. dr.

Güterbock

Berlín–NikolasSee

an der Rehwiese 12

Známka: DEUTSCHES REICH

Razítko: BERLIN 22. I. 27, 7–8, LICHTERFELDE

Odesílatel: Figulla

Bydliště: Blu–Lichterfelde.

Ulice, číslo,

Budova, patro: Ringstr. 53.

⁸⁶ Čtvrť Lichterfelde byla od roku 1920 součástí Berlína.

⁸⁷ Staroorientalista Erich Ebeling (1886–1955), dílo „Klínopisné texty z Assuru právníckého ob-
 sahu“.

⁸⁸ Adresa: Pan

prof. dr. B. Güterbock

Berlín–Nikolassee

An der Rehwiese 12

Známky: POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ, 2x 50 haléřů, 20 haléřů

Razítko: PRAHA, 22. II. 27, b

⁸⁹ Viz výše.

S mnoha díky a v dokonalé úctě

Váš nejoddanější
Friedrich Hrozný.

Praha, Vořechovka 285.
20/II 27.

Figulla Andraemu, Berlín, 06. 02. 1928

Berlín, 6. II. 1928.

Velevážený pane profesore Andrae!

Zde Vám zasílám zpět mně kdysi přeposlaný list s mými přáními pro pana prof. Güterbocka. Doufám, že můj dopis Vám bude vyhovovat.

Se srdečným pozdravem

Váš oddaný

H. Figulla

Dochovaná korespondence v archivu Německé orientální společnosti svým způsobem vrhá světlo na okolnosti pobytu Bedřicha Hrozného a Hugo H. Figully v Cařihradě v první polovině roku 1914 i na podmínky, v nichž se Bedřichu Hroznému podařilo rozluštit neznámý jazyk Chetitů. Byť nelze zodpovědět některé otázky, např. zda oba badatelé znali navzájem texty svých smluv a zda Hugo H. Figulla věděl, že Hroznému smlouva umožňuje luštění, zatímco jeho opravňuje výhradně k opisování textů, přesto z dokumentů zřetelně vyplývá, že Hrozný byl oficiálně přizván a své příležitosti plně využil. Po oznámení rozluštění chetitštiny 24. listopadu 1915 a vydání chetitské gramatiky roku 1917⁹⁰ se nicméně setkal s odmítnutím svých teorií a trvalo několik let, než bylo jeho rozluštění chetitského jazyka mezinárodně uznáno.⁹¹ Bedřich Hrozný dále rozpracovával svou analýzu chetitského jazyka a vydal první překlady chetitských textů, chetitského zákoníku a mnoho odborných studií. Po pádu Rakouska-Uherska se přestěhoval do Prahy, kde byl jmenován profesorem klínopisného studia a dějin starého Orientu na Univerzitě Karlově. Po archeologických expedicích v Sýrii a Turecku se jeho zájem obrátil ke kappadockým textům a dalším jazykům Malé Asie.

⁹⁰ HROZNÝ, Bedřich: *Die Sprache der Hethiter, ihr Bau und ihre Zugehörigkeit zum indogermanischen Sprachstamm*. Ein Entzifferungsversuch. Leipzig 1917.

⁹¹ Viz VELHARTICKÁ, Šárka: *Rezeption der Entzifferung der hethitischen Sprache in der österreichischen und deutschen Presse*. Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft, 147, 2015, s. 9–23.

Příloha 1

von Constantinopel 3 — Mark 1 Stempel u.
 von Konstantinopel 3 — Mark 1 Marken
 Schöneberg, 4. März 1914

V. Jisser
 Pr. Stempel-Verhandler

V E R T R A G

zwischen

HERRN PROFESSOR DR. HROZNY

und

DER DEUTSCHEN ORIENT-GESELLSCHAFT.

-----

§1. Herr Professor Dr. Hrozny wird von der Deutschen Orient-Gesellschaft mit der Mitarbeit an dem Copieren und der Herausgabe der in Constantinopel liegenden Tontafeln aus Boghazköi betraut.

§2. Er untersteht in allen aus dieser Aufgabe erwachsenden Pflichten dem von der Deutschen Orient-Gesellschaft bestellten Leiter der gesamten Textpublikationen.

§3. Veröffentlichungen irgendwelcher Art oder Mitteilungen an dritte Personen aus den Boghazköi-Tafeln sind nur mit ausdrücklicher und in jedem Einzelfalle einzuholender Zustimmung des Leiters gestattet. Diesem steht jederzeit das Recht zu, in die Copien Einsicht zu nehmen. Die Textabschriften bleiben bis zum Erscheinen der Publikation des betreffenden Textes Eigentum der Deutschen Orient-Gesellschaft.

§4. Die Auswahl des Stoffes für die einzelnen Bände hängt von der Zustimmung des Leiters ab, der die Druckerlaubnis erteilt und den Zeitpunkt der Ausgabe festsetzt.

§5. Die Textbände sollen keinerlei Bearbeitungen, sondern die Autographen der Texte, mechanische Reproduktionen besonders wichtiger Stücke und als Einleitung kurze Beschreibungen des äußeren Befundes der Originale und Inhaltsangaben der Texte enthalten.

§6. Herr Professor Hrozný hat das Vorrecht auf die Übersetzung und wissenschaftliche Ausbeute der von ihm herausgegebenen Texte im Rahmen der Publikationsreihe der "Bearbeitungen". Dieses Vorrecht erlischt zu Gunsten aller anderen Fachgenossen, wenn das Manuskript für die "Bearbeitungen" nicht spätestens ein halbes Jahr nach Ausgabe des Textbandes abgeliefert ist. Die rechtzeitig eingehenden Manuskripte (Übersetzungen bzw. Bearbeitungen) müssen durch den Leiter unverzüglich und ohne materielle Änderungen zum Druck gegeben werden.

§7. Der Deutschen Orient-Gesellschaft erwachsen aus diesem Vertrage keinerlei finanziellen Verpflichtungen.

§8. Die Dauer dieses Vertrages wird zunächst auf zwei Jahre,

vom 21. März 1914 an, festgesetzt. Nach Ablauf von anderthalb Jahren kann er von beiden Seiten mit halbjährlicher Frist gekündigt werden. Nach Ablauf des zweiten Jahres läuft der Vertrag immer auf ein Jahr weiter, solange er nicht ordnungsgemäß gekündigt wird.

=====

Wien, den 27. Februar 1914.

Hr. Friedrich Hopf,

Büchleypost für orient. Sprachen an der
k. k. Universität Wien und Bibliothekar
der k. k. ^{univ.} Univ.-Bibliothek.

Berlin, den 7. März 1914.

Deutsche Orient-Gesellschaft,
eingetragener Verein

Freiherr von *Mischke*
Bruno Fritzsche

Vorsitzender. Schriftführer.

RESUMÉ

SMLOUVA O VYDÁVÁNÍ CHETITSKÝCH TEXTŮ A ROZLUŠTĚNÍ CHETITSKÉHO JAZYKA

Kultury starověkého Předního východu, které po svém zániku zmizely z mapy světa a upadly v zapomnění, byly v novověku jen pozvolna a obtížně znovuobjevovány. Expedice a archeologické výkopy na Předním východě přinášely zejména od 19. století objevy zaniklých měst i jejich kultur, a spolu s nimi i hliněných tabulek popsaných klínovým písmem. Nejprve se podařilo rozluštit jazyky Mezopotámie, akkadštinu a sumerštinu, které otevřely cestu k poznání rozsáhlých písemných pramenů i staroorientální literatury. Když bylo na počátku 20. století uprostřed Anatólie objeveno zapomenuté hlavní město bývalé Chetitské říše, byly i zde nalezeny tabulky popsané klínovým písmem, ale v dosud neznámém a zcela nesrozumitelném jazyce, chetitštině.

V Archivu Německé orientální společnosti jsou uchovávány dokumenty z doby, kdy se tato společnost ujala vydávání nalezených textů a hledala vhodné badatele, kteří by zvládli tento obtížný úkol. Kromě německého orientalisty Hugo H. Figully vyslala do Istanbulu českého badatele působícího ve Vídni, Bedřicha Hrozného, kterému se díky jeho neúnavné práci a rozsáhlým lingvistickým znalostem podařilo neznámý jazyk rozluštit. Svůj objev představil 24. listopadu 1915 v Berlíně a jeho přednáška byla mezníkem nejen ve staroorientálním bádání, ale i srovnávací jazykovědě a dalších příbuzných oborech.

Prezentované dokumenty z Archivu Německé orientální společnosti (zde přeložené do českého jazyka) jsou přímou dokumentací nejen vyjednávání účasti Bedřicha Hrozného na tomto projektu, ale i pobytu Hrozného v Istanbulu v první polovině roku 1914, v klíčovém období luštění těchto textů, a o okolnostech transkribování prvních chetitských písemných materiálů.

Klíčová slova: Bedřich Hrozný, Německá orientální společnost, chetitský jazyk, rozluštění chetitštiny, klínopisné tabulky, Boğazköy, Istanbul, Hugo Heinrich Figulla, Otto Weber, Bruno Güterbock, Eckhard Unger, chetitologie

SUMMARY

*THE AGREEMENT ON THE PUBLICATION OF THE HITTITE TEXTS
AND THE DECIPHERMENT OF THE HITTITE LANGUAGE*

The cultures of the ancient Near East, which after their decline had disappeared from the map of the world and had faded into obscurity, were rediscovered in Modern period, albeit slowly and with great difficulty. Expeditions and archaeological excavations in the Near East, especially since the 19th century, have led to discoveries of vanished cities and their cultures and with them also clay tablets covered with cuneiform script. At first, the languages of Mesopotamia – Akkadian and Sumerian – were deciphered, which made it possible to understand a great number of written sources and ancient oriental literature. At the beginning of the 20th century, when the forgotten capital of the former Hittite Empire was discovered in the middle of Anatolia, tablets covered with cuneiform script were found as well, although in what at the time was an unknown and incomprehensible language, Hittite.

The Archive of the German Oriental Society holds documents from the period when this society began to publish these texts and sought after researchers who could accomplish such a difficult task. Apart from German orientalist Hugo H. Figulla, the society sent one more scholar to Istanbul, Czech philologist Bedřich Hrozný, who had been working in Vienna, and who managed to decipher the unknown language thanks to his extraordinary diligence, enthusiasm and broad linguistic skills. He presented his discovery in a lecture in Berlin on 24 November 1915, which marked a turning point not only in ancient oriental research but also in comparative linguistics and other related disciplines.

The presented documents from the Archive of the German Oriental Society (here in Czech translation) constitute primary documentation not only of the negotiations around Bedřich Hrozný's participation in this project but also of Hrozný's stay in Istanbul during the first half of 1914 – a crucial period in the decipherment of these texts – and the circumstances under which the first Hittite written sources were transcribed.

Keywords: Bedřich Hrozný, German Oriental Society, Hittite language, decipherment of the Hittite language, cuneiform tablets, Boğazköy, Istanbul, Hugo Heinrich Figulla, Otto Weber, Bruno Güterbock, Eckhard Unger, Hittitology

Translated by Evan W. Mellander, Ph.D.

Mgr. Šárka Velhartická, Ph.D.
Centrum pro interdisciplinární výzkum
Filozofická fakulta
Univerzita Hradec Králové
Česká republika
Mailing address:
Via Guidino 13
6900 Lugano
Switzerland
e-mail: velharticka@centrum.cz